

MARIOLOŠKI INTERNACIONALNI KONGRES U S. DOMINGU

Mariološki IV i Marijanski XI internacionalni kongres u S. Domingu organizirala je Papinska internacionalna marijanska akademija u Rimu, kojoj je osnivač (god. 1946) i predsjednik Hrvat o. dr Karlo Balić, poznati skotista, mariolog i koncilski stručnjak. On je već ranije s velikim uspjehom organizirao tri takva kongresa. U stvari, praksa internacionalnih marijanskih kongresa — nakon 1. nacionalnog u Livornu 1895. — počinje god. 1900., da bude prekinuta god. 1912. O. Balić je oživio tu praksu i stavio je na nove temelje time što je marijanskim kongresima, koji su prvenstveno bili usmjereni rasplamsaju marijanske pobožnosti i kulta, priključio studijske dane zaokupljene produbliivanjem objavljenе nauke o položaju i ulozi Djevice Bogorodice u povijesti spasenja. Tako je, njegovim zauzimanjem i organizacijom a s osobitim odobrenjem i intervencijom same Sv. Stolice, prigodom proglašenja dogme Uznesenja god. 1950. održan I mariološki i VII marijanski internacionalni kongres u Rimu, poslije kojega su slijedila još dva: god. 1954. u Rimu, o 100-godišnjici proglašenja dogme Marijine bezgrešnosti, i god. 1958. u Lurdu, povodom 100-godišnjice lurdskih ukazanja. Izdana su bogata Acta tih kongresa, koja u naslovima izražavaju njihove temeljne teme: 1) *Alma socia Christi*, u 13 svezaka; 2) *Virgo Immaculata*, u 18 sv.; 3) *Maria et Ecclesia*, u 12 sv.

Pošto je Ivan XXIII Internacionalnu marijansku akademiju 8. XII 1959. proglasio Papinskom i odobrio njezina pravila, koja je konačno 6. VII 1964. potvrdio Papa Pavao VI, praksa je mariološko-marijanskih kongresa uzakonjena tim što je uvrštena među osnovne Akademijine ciljeve. Prema čl. 1. Pravila Akademiji je cilj »da promiče i potpomaže osobito znanstvene, bilo spekulativne bilo povijesno-kritičke studije o Djevici Mariji i da ujedno pogoduje napretku marijanske pobožnosti.« Za ostvarenje tog cilja, prema čl. 2, Akademija izdaje cijeli niz zbornika a zatim »u određenim razmacima pripravlja i vodi međunarodne mariološko-marijanske kongrese.« U tu svrhu je, u okviru Akademije, po istim papinskim pravilima, ustanovljen Stalan odbor za organizaciju internacionalnih mariološko-marijanskih kongresa, kojemu je sada predsjednikom nadbiskup Quebeca kard. M. Roy. Ti se kongresi imaju održavati svake četvrte godine. Tako je već god. 1959. bio urečen kongres za 1962. u Ottawi s temom **Marija u sv. Pismu**, ali je u međuvremenu sazvan II Vatikanski sabor koji je zaposlio najpozvanije teologe i mariologe. Međutim, još za vrijeme Sabora, prema želji i odredbi samog Pape Pavla VI, o. Balić je pozvan da organizira kongres odmah po proglašenju saborske povelje o Crkvi, kojoj je — kako je sam Papa u svom saborskom govoru 21. XI 1964. rekao — »kruna i sljemek« poglavlje o Mariji. Sam je Sv. Otac, prema Pravilima Akademije, odredio za kongresni grad S. Domingo u Dominkanskoj republici na otočju Srednje Amerike. Bit će da je Papin izbor nadahnut »decentralizacijom«, da se perspektivni crkveni sastanci, kongresi, slavlja rasiju svom Zemljom, osobito po malim i, u neku ruku, nerazvijenim zemljama, da dođe bolje do izražaja jedinstven katolicitet, posvudašnjost Crkve.

Svakako je organizacija ovog Kongresa bila mnogo složenija no onih prethodnih. Kongres se imao održati za vrijeme Koncila, u dalekim stranama, uz mnoge putne troškove, za vrijeme školske godine, u nesigur-

nim političkim prilikama. No Balićev organizatorski dar i baštinjena hrvatska i franjevačka ljubav za presv. Bogorodicu, zahvaljujući najvišem pokroviteljstvu i velikim dobročiniteljima, svladala je sve poteškoće. Mariološki je kongres na strogo teološko-studijskim sjednicama uspio okupiti — uz pet kardinala, na čelu s papinskim legatom, kardinalom-nadbiskupom Santiaga u Čileu, R. Silva Henriquezom — oko 200 teologa kongresista s 80-tak predavača. Bile su zastupane sve katoličke univerze, instituti, fakulteti, studiji iz čitavog svijeta: Gregorijana, Lateran, Propaganda, Angelicum, Antonianum, Louvain, Paris, Washington, Papinski biblijski institut u Rimu, glasovita Dominikanska biblijska škola i Franjevački biblijski studij u Jeruzalemu itd. O. Balić je htio da svakako bude zastupan i naš Bogoslovski fakultet u Zagrebu. Bili su pozvani dekan dr J. Kuničić, dr T. Šagi-Bunić i dr B. Duda. U posljednji čas, kako sam se po drugim poslovima neposredno prije Kongresa našao u Rimu, o. Balić je inzistirao kod g. Kardinala Velikog Kancelara našeg Fakulteta te je uređeno da sam s organizatorima i s tridesetak rimskih teologa kongresista mogao otputovati u S. Domingo. Dan prije toga bili smo primljeni u audijenciju kod Sv. Oca koji je učesnicima Kongresa održao programatski nagovor.

Uspjehu je Kongresa pridonijela odlična dijecezanska organizacija, kojom je rukovodio mladi isusovac, o. Jose Arnaiz, rektor sjemeništa. Vlada je Kongresu ustupila monumentalan državni parlament. Sale u kojima su se održavale sjednice bile su odlično ozvučene, s kondicioniranim zrakom, prostrane, svečane, s najraznovrsnijom gostoljubivom podvorbom. U okviru Kongresa bila su svečana primanja, uvijek uz učešće svih kongresista i diplomatskih predstavništava: kod Nadbiskupa, kod Predsjednika vlade, u Nuncijaturi, gdje nas je primio Nuncij Mons. Emanuel Clarizio, čijoj inicijativi Kongres mnogo duguje, a koji se kasnije istakao kao posrednik između zavađenih stranaka u dominikanskoj revoluciji. Kazalište i kazališni orkestar priredili su u čast Kongresa, prve večeri, koncert s biranim klasičnim marijanskim repertoarom, a druge, nezaboravan Calderonov Marijanski misterij. Većina je kongresista bila udomljena kod oo. isusovaca u maloj oazi duha i prirodne ljepote u domu duh. vježba Altagracia, nekih 12 km od grada, gdje smo, okupljeni u »maloj Crkvi«, proživljavali familiju duha iz cijele Crkve i cijeloga svijeta, koja se sabrala da proučava odličja i povlastice presv. Bogorodice, Majke Crkve.

U tom međunarodnom marijanskom društvu mi nismo bili odsutni. Bilo nas je četvorica iz Hrvatske: organizator i duša kongresa o. dr Karlo Balić; njegov dugogodišnji suradnik, vješt kongresnom radu i svuda prisutan o. dr Pavao Meleda, tainik Papinske internac. marijanske akademije — obojica članovi splitske franj. provincije; bivši profesor dogmatike na Franjev. teologiji u Sarajevu, sada u Chicagu, o. dr Rufin Šilić, hercegovački franjevac; i potpisani. U našem se društvu često našao — zajedno sa svojim starijim kolegom, poznatim Münchenskim profesorom i piscem dogmatičarom dr M. Schmausom — i bivši dekan Bogoslovske fakulteta u Zagrebu, Mons. dr W. Keilbach sada profesor filozofije na univerzitetu u Münchenu i mnogostruki znanstveni radnik, osobito na području psihologije religije. On je nastupio među predavačima na glavnim sjednicama s vrlo zapaženim načelnim predavanjem o općeteološkoj metodološkoj temi Analogija vjere kao forma i kao princip. U odnosnim sekcijama održali smo predavanja R. Šilić i ja. Nastupio sam u ivanovskoj sekciji o temi »Evo ti ma j-

ke« u učiteljstvu rimskih papa, ispitujući prisutnost, smisao i značenje Iv 19, 27 poglavito u papinskim enciklikama od Benedikta XIV dalje. R. Šilić je s predavanjem Marija u predsinoptičkoj apostolskoj katehezi odličnom spremom, po načelima metode povijesti oblika, kušao prodrijeti u samu apostolsku propovijed i odrediti i opravdati ono mjesto koje je u njoj imala Marija. On je sudjelovao i u raspravama u glavnoj auli i kao referent svoje sekcije.

Iza Mariološkog kongresa (od 18. do 22. III) slijedio je Marijanski kongres (od 22. do 25. ožujka). Taj drugi dio kongresa, manifestacijski, nije doduše ostvario naših evropskih dostignuća, ali je za onu zemlju značio veliku novost i uspjeh. Studijski se, naime, danj dosadašnjih marioloških kongresa redovito pretvarahu u susljednim marijanskim u prava marijanska slavlja u kojima je progovorila »kršćanska duša po prirodi marijanska.« No ovdje smo bili u maloj zemlji, na manje dostupnom otočju, s vrlo nerazvijenom mrežom komunikacija, gdje ni sam državni, društveni, pa ni crkveni život nije dosegao naše razvijenosti. (U tom smislu je i njihova »revolucija« svojevrsna.) No za njihove kategorije, rekoh, i taj je dio kongresa bio posvemašnja novost. Nezaboravno će ostati hodočašće u Higuev, gdje se nalazi najstarije marijansko zavjetno prošteništa Amerike »Altagracia — Maika Višnje milosti«, s Gospođom u bijelom dominikanskom odijelu. Tu smo prisustvovali posveti glavnog oltara nedovršene, ali već sada veličanstvene moderne bazilike. I što je još važnije, tu je uz svetište otvoreno naselje Malí Nazaret s 200 obiteljskih stanova za siromašne radničke obitelji. Duša je ove karitativne socijalne akcije kanadski franjevac o. A. Boeddeker, koji je ondje obećao podići i prvu tvornicu, a inicijativu je, s prilogom od 10.000 dolara, dao sam Sv. Otac, koji je izrazio želju da ubuduće sve ovakve vjerske manifestacije ostave sebi spomenik kojim djelom djelotvorne kršćanske ljubavi. U tom smislu je i ovaj drugi dio kongresa, marijanski, uistinu prava novost i uspjeh. Kongres je završen svečanom marijanskom manifestacijom dominikanske omladine na Trgu parlamenta u S. Domingu sa zaključnim nagovorom Sv. Oca Pape iz Rima. Kongres je primio pozdrave i suslasnost cijelog katoličkog svijeta. Osobito je zapažen brojavni pozdrav koji je Kongresu uputio naš nadbiskup-kardinal dr F. Šeper. i poljski kard. Višinski.

Sam studijski rad Mariološkog kongresa odvijao se gotovo idealno. Bio je odavna planiran s temom Marija u Sv. Pismu, koja je još više sužena na temu Marija u Novom Zavjetu. No i nakon toga nije se išlo u širinu već je rad bio pod vidom produbljivanja. Mislim da je Kongres ostvario perspektivu koju mu je zaželio Papa Pavao VI u svom govoru na Svijećnicu 1965. iz kojega, ističući temeljnu Papinu misao, donosimo cijeli magistralni odlomak:

Radosni smo zbog bonatsva, ljepote, punine štovanja što ga naš Rim oduvijek gaji, sve do danas, prema Bogorodici u svojim spomenicima, liturgiji, pobožnosti vjerničkih srdaca. Uvjereni smo da je s tom vjernošću u štovanju Marije povezan izvor blagoslova među kojima se ističu: prljanjanje uz vjeru Gospodina našega Isusa Krista, ljubav za Evanđelje, zalaganje oko kršćanske obnove morala i osiećanja, ponos i radost zbog pripadnosti katoličkoj Crkvi, intimna zaufanost u majčinsku zaštitu koja u duše ulijeva najjače moralne energije i najsladše duhovne utjehe. Blago nama, Braćo i Sinovi, što smo u školi Katoličke crkve odgojeni u štovanju Majke Kristove te znamo i osjećamo, na temelju nepobitna iskustva, da nas taj kult — koji želimo da uvijek bude intiman, ljudski i istinito odan — ništa ne odvlači od Isusa Krista koji je jedini, transcendentan i božanski izvor istine, života i milosti. Naprotiv, štovanje nas Marije k njemu privodi, s njim povezuje, u njega priteljovljuje jer je on jedini Sveti, jedini Gospodin, jedini Višnji: naš Učitelj i Otkupitelj. Mi znamo i osjećamo da nas nauka i kult Marije uvode u plan spasenja koji je uglavljen u Kristu i to zato, kako je dobro primijećeno, što marijanska dogma »simbolički sažima katoličku nauku o ljudskoj suradnji u otkupljenju te tako u neku ruku pruža sintezu same dogme o Crkvi« (De Lubac, **Méditations sur l'Eglise**, str. 242).

Zar da ne budemo puni radosti što nam je o toj opravdanosti marijanske nauke i kulta neclavno upravio ovlašćenu, lijepu, bogatu i pravu riječ sam Ekumenski sabor tim što je

mudro uvrstio poglavlje O Blaženoj Djevici Mariji u momentalnu povelju O Crkvi? I nijesmo li Mi sami naslovom Majka Crkve, za koji smo izjavili da joj s pravom pripada, u ovom času sazrijevanja nauke o Crkvi izrazili da je ona Majka svih kršćana, naša duhovna Majka upravo zato što je naravna Majka Krista, naše Glave, našeg Otkupitelja? Dobro je, s jedne strane, primijećeno da je Djevica pod jednim viđom dio Crkve, njezina kći, naša sestra, jer je kao i mi, iako na posve povlašten i eminentan način, i ona od Krista otkupljena. No pod drugim viđom, jer je roditeljica utjelovljenoga Sina Božjega, ona je Theotokos — Bogorodica, Majka Božja, Kraljica Crkve, po vjeri i ljubavi Majka Mističnoga Tijela. »Ako je pobožnost dosada Mariju častila osobito pod individualnim viđom njezina duhovnog majčinstva, nije li poželjno da taj viđ bude upotpunjen tako da se odsada svrati pozornost vjernika nadalje na komunitarni, zajednički viđ tog majčinstva (ukoliko je naime Marija Majka Crkve)?« (Galot, *Nouvelle Revue Théologique*, prosinac 1964, str. 1180—1181).

Te veze Marije i Crkve, i još mnoge druge — kao onaj Ambrozijev *Marija, tip Crkve* (In Luc. 2, 7) — bit će svakako predmetom, zajedno s drugim temama marijanske nauke, koje će promatrati i širiti i slaviti skoriji Marijanski internacionalni kongres. I mi već sada žažavamo želju da taj kongres... kultu i pobožnosti kojom treba da častimo Mariju utisne onaj kristocentrični i eklezioološki pravac koji je našoj nauci i pobožnosti prema Bogorodici htio dati Koncil. Taj će pravac onda, tim što će se postaviti na više i istinitije svjetlo »Blagoslovljena nad sve žene«, utisnuti Kongresu, u vezi s katoličkim marijanskim kultom, postkoncilijski, obnoviteljski, uravnoteženi i promicateljski značaj. Kongresu će pripadati zasluga da je istraživao prave i plodne izvore marijanskog kulta: u svetim stranicama Sv. Pisma, u naučavanjima Otaca, u liturgijskim izrazima, u spekulacijama Učitelja, u tradicionalnoj nauci istočne i zapadne Crkve.

Nadamo se zato da će se ovaj postkoncilijski Kongres, a s njim i marijanski kult u svijetu, odvijati u tom pravcu da produbljujemo shvaćanje i ljubav za Marijine misterije više nego da dijalektičkim naporima unaprijedimo sporne teološke razmirice koje su podobne da razdijele umjesto da sjedine duhove. Kongres će tako dati poticaj sve pozornijem i udivljenom razmišljanju o sadržaju istine koja je u korijenima marijanske pobožnosti, sređujući, gdje treba, neprosvijetljene i neuravnotežene pojave sentimentalizma koje se mogu pojaviti. Osnažit će tako ozbiljnu i živu pobožnost koja kola u velikom i jedinstvenom liturgijskom planu Crkve te tako poziva vjernike da u odnosu prema Djevici daju svjedočanstvo prave ljubavi i djelotvorna nasljedovanja. Da, upravo ljubav i nasljedovanje uvijek sve više dokazuju neizmjernu duhovnu i moralnu vrijednost štovanja Marijina.

Kongres je, rekosmo, bio u pravcu ostvarenja tih magistralnih direktiva Pape Pavla VI. Sav rad je tako planiran da se ostvari prvi cilj Kongresa, koji je već u prvoj najavi bio označen: da »teolozi i egzegete bratski udruže sva svoja nastojanja za procvat i napredak, osobito kvalitativan, mariologije, pa da se tako poravna put za dijalog s odijeljenom braćom.« Uistinu, po prvoj nakani, trebalo je biti tako da Kongres bude i ekumenski. U stvari, bio je prisutan samo jedan od protestanata luternaca, mladi simpatičan pastor F. W. Künneth, doktor mariologije, čiji je otac, pastor i teolog, bio heroj protuhitlerskog otpora. Što se toga tiče, ni mi još nismo sazreli za šire ekumenske susrete, a opravdana je, ili barem razumljiva, i njihova sustezljivost. To se pokazalo i na ovom Kongresu gdje ni s jedne strane nije bila odsutna dobronamjernost. Ali ona ne dostaje. U toj točki nije bilo većih uspjeha. Kongres je to više uspio u svom prvom cilju, ukoliko je ostvario dijalog najprije među nama samima, ovaj puta među katoličkim teolozima i egzegetama. Referati su bili čvrsto usredotočeni na produbljivanje Marijina misterija u NZ-u. Ključni mariološki tekstovi bili su stavljeni pod višestruko osvjetljenje sa stajališta crkvenog učiteljstva, tradicionalne nauke Crkve, spekulacija velikih učitelja, naučavanja otaca a nadalje čiste egzegeze. Išlo se, naime, prvenstveno za tim da se odredi, recimo tako, »čisti« objavljene materijal. Taj se plan nije mogao posvuda jednako provesti jer su

različiti tekstovi SP-a tijekom povijesti egzegeze i teologije imali različit put. Najidealnije, prema zamišljenu planu, obrađeno je pod svim tim vidovima Marijino navještenje. Stručnjaci na pojedinim područjima pokušali su dati najbolje sa svog stajališta.

U svim pak temama postojala je jedna zajednička, unutarnja i transcendentna tema: pitanje teološke i egzegetske metodologije, tj. po kojim načelima treba pristupiti, u pojedinim granama, istraživanju i ispitivanju podataka. Tako je ovaj mariološki kongres, kako je svim učesnicima postalo jasno, bio ujedno prvi kongres teološke metodologije. Dok su se obrađivale pojedinačne mariološke teme, koje su nagrnule mnogo novog materijala, problema i spoznaja, dotle se u isto vrijeme kroza sve njih tretirao temeljni metodološki problem. To je velik događaj i iskustvo ovog Kongresa i u tom je on nadasve ostvario i premašio, i objektivno i subjektivno, svoj plan. U stvari se moglo vidjeti da jedni i drugi — i egzegete i teolozi — rade svoj posao, i to s priličnim uspjesima, a da sami još točno nisu reflektivno odredili svoj metodički postupak. Uostalom, općenito je poznato da je metodološka problematika u svim naukama jedna od najtežih i da svaka nauka napredujući u sebi samoj ispravlja, popunja i usavršuje svoju vlastitu metodiku i tako, u nekom čarobnom krugu, postavlja nove uvjete svog daljnjeg napretka i usavršenja.

U svemu tome izišla su na vidjelo dva temeljna pravca: egzegetski i teološki. Razdioba nije posve adekvatna jer, strogo govoreći, i katolička egzegeza spada u teologiju, a teologija u užem smislu ne može bez egzegeze. I baš se o tom razvila najplodnija diskusija. U tom su bila osnovična dva predavanja. U ime egzegata govorio je francuski dominikanac, glavno ime glasovite Francuske biblijske škole u Jeruzalemu, Pierre Benoit, pisac mnogih djela i članaka koji iziđoše sabrani u dva sveska pod naslovom *Exégèse et théologie*. U ime teologa-mariologa govorio je louvainški profesor, koncilski stručnjak i sastavljač više koncilskih shema G. Philips.

P. Benoit je s predavanjem **Egzegeza i biblijska teologija** uveo u temeljnu opću problematiku ovoga Kongresa. U svojim izlaganjima je bio vrlo jasan, pregledan, stvaran, razumljiv. No njegove distinkcije pomogloše da iskrasne problematika ali odmogoše da se dođe do rješenja. Svakako je uzbudio veliku i plodnu diskusiju. On je počao s opravdanog stajališta da je SP-o riječ Božja po ljudima. U SP-u treba, dakle, razlikovati dva auktora, Boga i čovjeka, i dva smisla, prvotni i drugotni. Prvotni je onaj koji je nakanio čovjek auktor; drugi, onaj koji je u nakani Boga auktora. Tu je nastao početni nesporazum: neki, krivo, shvatiše da se radi o vrijednosnom sudu, kao da je važniji »prvotnik«, ljudski misao. Radilo se tamo o tom koji se smisao prvi nameće našoj spoznaji i preko kojega možemo doći do smisla koji je Bog nakanio. Uostalom, P. Benoit ni najmanje nije mislio dok razlikujemo ta dva smisla da ih treba dijeliti a još manje suprotstavljati.

Raspravljajući pak o odnosu egzegeze i biblijske teologije, on je i opet odlično distingvirajući, unio stanovito rastavljanje obiju disciplina. Po njemu naime egzegeza ima: a) za cilj — da shvati nakanu ljudskog auktora; b) za predmet — njegovu misao; c) kao svoje svjetlo — ljudski razum; d) kao metodu — (neovisnu) tekstuálnu, literalnu, povijesnu kritiku. Pod tim je vidom egzegeza samostalna znanost koja istražuje tekstove u njihovoj pojedinačnosti i uzajamnoj povezanosti sasvim prirodnim svjetlom razuma i po kriterijima općih egzegetskih znanosti. — Nasuprot tome, biblijska teologija ima: a) kao cilj — da shvati Boga auktora; b) kao objekt — prvenstveno drugotni, tj. Božji misao; c) kao svjetlo — istinu nadahnuća sa svim konkvencijama; d) kao metodu — analogiju vjere koja povezuje u jedinstvenu sintezu sva očitovanja Božje misli u Bibliji. Očito je, kao takva, teološka znanost. — Sama pak opća teologija hoće da povrh toga u jedan skladan sistem objedini svu objavljenu nauku povezujući u jedno sistematsko znanje sve on što joj daje Biblija, otačka teologija, skolastička spekulacija itd.

Ovo predavanje, a osobito rasprave oko njega, bile bi još korisnije da se ovdje uočila problematika koja već odavna postoji u odnosu filozofije i teologije. Nju treba proširiti gdje god se radi o odnosu neteoloških znanosti koje ulaze u teološko istraživanje i čiste teologije. Katolička je egzegeza teološka disciplina, kako će odlično upozoriti G. Philips. Ona upotrebljava, istina, istu metodu kao i svaka druga egzegeza, ali tu metodu priuđesava svom sasvim svojevršnom predmetu, božansko-ljudskoj riječi u SP-u. Objavljena nauka ima, može se reći, dvostruki tijek. Najprije je Bog kroz ljudsku riječ objavio svoju misao da onda Crkva egzegetski uočenu Božju misao opet na ljudski način — često doduše od Boga ovlašten i ovjerovljen u nezabludivu učiteljstvu — ugradi u naše sistematsko znanje o objavi.

Drugo krilo problematike iznio je poznati louvainški profesor, koncilski stručnjak i savjetnik više koncilskih shema G. Philips. Njegovo predavanje nosi naslov: **Svetopisamska egzegeza i dogmatska teologija**. Njegove teze možemo ovako sažeti:

1) Teologija ne počinje istom nakon završene objave. Teologija, naime, nije drugo no »fides quaerens intellectum«, tj. ljudski napor da razumijemo objavljeno. U tom smislu u kasnijim nadahnutim knjigama nalazimo teološko razrađivanje i produbljivanje prethodno objavljenoga. Dosta je spomenuti teološko produbljivanje SZ-a u poruci sv. Pavla. Tako je teologija ušla i u same nadahnete spise.

2) Poslije apostolskog doba, kad je objava završena, u sam poklad vjere nije ušao nijedan novi element. Ali je preostao velik rad koji se sastoji u tom ne da bi se taj poklad ustajalo sačuvalo nego da se produbi, izričitiše pronikne i jasnije izloži. Čitatelj-slušatelj uvijek je iznova stavljen pred Božju riječ i nikada je neće iscrpiti.

3) Ni u onim prvim kršćanskim pokoljenjima se ta Riječ ne ponavlja naustice, već se propovijeda, i to u različitim ambijentima, s različitim naglaskom, prema različitim potrebama. To »prevođenje« Riječi u različite zajednice s različitim potrebama vrlo je značajno za razvoj teologije. Potrebe krsne, euharistijske i uopće liturgijske kateheze, rasprave s hereticima i shizmaticima, unutarnja razmišljanja itd. daju povoda za spekulaciju i sistematizaciju. U tom poslu se uvijek išlo i za tim da se u obrađivanje objavljenih podataka ugradi filozofsko i općekulturno znanje. Tako se razvila mnogostruka i vrlo plodna patristička teologija koja je još ipak uvijek povremena i više životna negoli školska.

4) U doba skolastike prilike su sazele te dolazi do velike sistematizacije u Sumama. No veliki su skolastici u isto vrijeme obučeni u svestranom, i ljudskom i božanskom znanju: oni su doduše dobro školovani filozofi, ali su upućeni i u egzegezu i u patristiku više nego se dosada isticalo.

5) U susljedno je vrijeme došlo do ustajalosti i »začepjenosti«: teologija sve više zanemaruje izravno istraživanje svojih višestrukih izvora, podliježe napasti te smatra da svoj predmet »posjeduje« i tako postaje sve više preradevina. Tu je svoju slabost »zapadna« teologija pokazala osobito u raspravama s istočnjacima i kasnije s protestantima.

6) Novija teologija, tamo od XVII st., kao da iznova otkriva Ocu. Tako kod Petavija i Thomassina dolazi do izražaja tzv. pozitivna metoda, kojoj se međutim teško otvarahu vrata u škole. Ukoliko je i prodrla, jer ju je nametala potreba i ukus, većinom se radilo tako da je bila očita »iuxtapositio« obiju metoda: spekulacija i pozitivno iskorištavanje izvora upotrebljavalo se »jedno uz drugo«. Podaci SP-a i Otaca ulazili su samo kao dokazni materijal za teološku spekulaciju, a nije bilo obratno: da se spekulacija izvijala iz dobro proučena polaznog materijala, iz SP-a i otačkih učenja.

7) Danas se u teologiji ide za objedinjavanjem obiju metoda. Suvremena, osobito dogmatska teologija, počinje od biblijske objave, opisuje njezino povijesno razumijevanje od Otaca ka skolasticima pa do kasnijih učitelja, a sve u svjetlu vjere i crkvenog učiteljstva. U tom smislu nema jaza između izravnog proučavanja izvora i sistematske refleksije, jer dok jedno ne isključuje drugo u isto se vrijeme uzajamno izmjenjuju i nadopunjuju.

Tu se vidi — istakao je G. Philips — kako je zadaća teologa, osobito dogmatičara, složena i kompleksna i u kojem je odnosu dogmatika prema egzegezi. Egzegeta po svom zvanju ispituje samo svjedočanstvo Pisma u njegovu konkretnom i stvarnom opsegu kako bi otkrio ono prvo stanje spasiteljske poruke u jezgreno u riječima Pisma. A dogmatičar

ispituje cjelokupno razumijevanje Crkve o objavljenome ukoliko se da-
de izvesti iz Pisma, najstarijih nenadahnutih dokumenata, Otaca, skola-
stika i susljednih razjašnjenja i definicija crkvenog učiteljstva itd. Pre-
ma tome teološka znanost ima doduše isti predmet kao i Sv. Pismo
— ono »objavljeno« — ali ga obrađuje mnogo šire i svestranije. U tom
kontekstu G. Philips upozorava dogmatičara i teologa uopće da zbog
složenosti svoje struke postupa s naročitom stručnošću. Istina, ne traži
se, jer je nemoguće, da on bude jednako stručnjak i specijalista i u bi-
blijskim i u patrističkim i u skolastičkim pitanjima. Ali treba da se oso-
bno, nekako iznutra, savjetuje s rezultatima tih teoloških grana te ih
kritički ugrađuje u svoju sistematizaciju. Potrebno je dakle da što to-
čnije i odgovornije poznaje narav svoje vlastite uloge i metode: da spasi-
teljsku poruku Kristovu, koju i onako kako je Crkva propovijeda, obradi
za život vjernika. Treba da se što svestranije i točnije uputi u svoje iz-
vore, osobito u SP-o i konstitutivnu apostolsku tradiciju. K tome, boreći
se protiv napasti nepomičnosti, treba da stekne odgovoran smisao za po-
vijesni kontinuitet i evoluciju, dakako pod vodstvom Crkve, objavljene
misli. Konačno, treba da stalno teži za sintetičkim gledanjem, tj. za mar-
ljivim, pobožnim i trijeznim pronicanjem u cijeli misterij Kristov kako
ga Crkva izlaže.

I egzegeta je sa svoje strane teolog, ali u sasvim specifičnom i suže-
nom smislu, ukoliko istražuje i ispituje najvažnije i osnovno teološko
tkivo: Božju poruku u svetopisamskoj ljudskoj riječi. On treba da je ot-
krije po filološko-kritičkim zakonima, koje ima zajedničke s drugim
»egzegezama« ljudske misli, ali, dakako, u svjetlu vjere, što je samo nje-
mu vlastito. Vjera pak ne sprečava kritičku egzegezu, već je zahtijeva, ali
i rukovodi. Zahtijeva je ukoliko Riječ Božju treba potražiti u kori ljud-
ske riječi, a nju možemo razumjeti prema općim pravilima po kojima ra-
zumijevamo ljudsku riječ. Rukovodi je ukoliko vjera — radi koje je Pis-
mo nadahnuto i napisano — svojim svjetlom snažno posvjescuje istra-
živaču da ne zaboravi da ima posla s rječju ljudskom ali koja je ujedno
i Božja. Izvan ozračja vjere se SP ne može ni čitati u onom smislu kako
je napisano.

Ta su dva predavanja, istaknuli smo već, iznijela središnju problematiku Kongresa u S.
Domingu. Poslije njih se razvila vrlo duga, plodna i mnogostruka diskusija, koja je i tijekom
daljnjih predavanja uvijek iznova oživljavala čim se netko dotaknuo metodološkog problema.
Iznova su, odgovarajući ili prigovarajući, ustajali — dakako uz mnoge druge — P. Benoit i
G. Philips. Tu treba spomenuti da je sama organizacija kongresnog rada pogodovala diskusiji
i dijalogu, kako se ne sjećahu učesnici negdašnjih kongresa. Glavna su predavanja bila sva
ujutro u zajedničkoj velikoj auli dominikanskoga parlamenta. Bilo ih je uvijek pet. Svakom
je predavaču bilo dodijeljeno 20 minuta. Tako se od 8—10 sati svršilo s predavanjima da
bi se onda pristupilo dvosatnoj diskusiji. K tome, sva su predavanja bila na latinskom i svaki
je učesnik imao u ruci mali pregled predavanja. Poslije podne su bila ostala predavanja po
sekcijama te se svaki mogao opredijeliti na kojoj će sudjelovati. Bile su 4 sekcije s desetak
predavanja svaki dan.

Što se tiče ostalih predavanja, ne možemo zaći u pojedinosti. U poje-
dinačnim studijama vrlo je značajan prilog dao profesor Papinskog bi-
blijskog instituta P. Lyonnet svojim predavanjem **Navještenje u egzegezi**,
gdje je na temelju provjerenih egzegetskih načela kvalificirano i stupnje-

vito podao pregled marioloških istina koje iz tog evanđeoskog izvještaja slijede. Važna su bila i ona predavanja koja su podvrgla ispitivanju tzv. negativne mariološke tekstove, osobito Mk 3, 31—35. Tu su se istakli belgijski franjevac B. Rigaux i tal. salezijanac G. Castellino. Najteže, možda, novozavjetno mjesto — zbog svog bogatstva u današnjoj, a problematičnosti u negdašnjoj teologiji — ostalo je i dalje Iv 19, 25—27. Tu su još potrebne mnoge studije ivanovske teologije uopće. Odličan je bio prilog poznatih francuskih egzegeta H. Cazellesa i A. Feuilleta te mladog i početnog mariologa R. Laurentina. Zapažena su i ona predavanja koja su obrađivala odnos crkvenog učiteljstva i egzegeze i teologije. Među njima je važno predavanje rektora Gregorijane, isusovca E. Dhanisa: **Učiteljstvo Crkve u službi Riječi Božje**, a uvaženi je španjolski isusovac i mariolog J. De Aldama govorio: **O vrijednosti učiteljstva Crkve u tumačenju Sv. Pisma**.

Veliko i novo iskustvo, što su ga svi učesnici Kongresa u S. Domingu, iznenada i neočekivano, doživjeli i sa sobom svijetom raznijeli, bila je potreba dijaloga, uzajamnog upoznavanja, obogaćivanja, suradnje između katoličkih teologa u najrazličitijim razgraničenjima njihove struke. Značajna je u tom smislu rezolucija koja je, slijedeći Koncil, išla za tim da izbjegne ono što razdvaja a pronađe ono što spaja i oploduje. Istina, formulacija je ostala u općim potezima, ali za početak mnogo obećava. Evo teksta kongresne rezolucije:

Iz iskrenog i bratskog razgovora na Kongresu između egzegeta i dogmatičara proistekli su, među ostalim, i ovi zaključci:

1) Svi se raduju zbog susreta graditelja znanosti obiju struka i složni su u zajednička želji da se taj susret nastavi i proširi.

2) Gajitelji znanosti obiju struka, dok slijede svoje vlastite metode, žele svoje ile usmjeriti k jednom cilju: da u svjetlu Duha Svetoga, unutar Kristova misterija, izlože nauku o Bl. Dj. Mariji. I to poglavito s ciljem da na temelju božanske objave — koju smo primili po Sv. Pismu i sv. predaji i koja je tijekom stoljeća unutar Crkve pod vodstvom sv. učiteljstva marljivim, pobožnim i trijeznim radom obrađena — svi vjernici uznapreduju u razumijevanju vjere te istu vjeru u cijelom svojem životu i pobožnosti što vjernije i intenzivnije provedu u djelo.

3) U zajedničkom radu svi su življe iskusili potrebu da uzajamno upoznaju i cijene metodu jedne i druge struke kako bi se što šire mogla razviti plodna kooperacija.

4) Svi učesnici Kongresa žele da, sjedinjenim silama i metodom, konačno dođe do takvog predlička marijanske teologije koji bi odgovarao načelima znanosti a u isto vrijeme koristio teološkim školama i poučavanju vjernika.

5) Jednako tako svi žele da se započne i promiče iskreni razgovor s odijeljenom braćom o Bl. Dj. Mariji u misteriju spasenja.

U tom smislu ovaj je IV Mariološki kongres u S. Domingu, po programatskim riječima samog Sv. Oca, bio uistinu prvi postkoncilski kongres, ne doduše vremenski, jer se održao za vrijeme Koncila, nego perspektivno: stilom, ritmom, primjerom.

Sav je bio u tom da se preispitaju, na samim izvorima, objavljeni temelji mariologije, ukoliko oni znanstveno istraženi i obrađeni ulaze u temelje mariologije. Nadalje, prema riječima samog Sv. Oca u nagovoru učesnicima Kongresa 14. III 1965, nastojalo se ne da poraste raskorak između mišljenja i škola nego da se pronađe ono što spaja i unapređuje, s ciljem ne da dođe do proširenja pitanja već da se produbi nauka i pridonese intenzivnosti kulta i štovanja Majke Božje. A sve to opet s trostrukim ciljem: a) u odnosu prema pastoralnim potrebama Crkve; b) da bi obuka u bogoslovijama bila što prilagođenija potrebama života; c) u odnosu prema zdravom ekumenizmu.

Primjer ovog mariološkog kongresa sigurno neće ostati bez poticaja. Takvi su kongresi potrebni i u drugim granama teologije. Oni ulaze u plan velikog dijaloga unutar Crkve koji je otpočeo Papa Ivan, neočekivano nastavio Koncil, i u plan svog pontifikata enciklikom **Ecclesiam suam** uvrstio Papa Pavao VI.

Sam K. Balić je odmah nakon ovog Kongresa pristupio k organizaciji dvaju drugih na internacionalnoj bazi. Već je objavio pretprogram za V Mariološki kongres i XII Marijanski koji će se god. 1967., povodom 50-godišnjice Fatimskih ukazanja, održati u Lisabonu. Na godinu, prigodom 700-godišnjice rođenja Ivana Duns Scota, jednog od najvećih skolastika, Balić već organizira veliki skolastičko-skotistički kongres i to u ime četiriju univerziteta na kojima je Duns Scot djelovao (Cambridge, Oxford, Paris, Köln). Na oba je Kongresa pozvan i naš Fakultet. Znađe se da već otprije sve rimske univerze, udruženim nastojanjima, prvi put u povijesti, pripremaju nakon završena koncila opći teološki kongres, kojemu je ovaj u S. Domingu pripremio u mnogome i tehniku i ozračje. Cilj će tom kongresu biti suočenje i asimilacija golemog koncilskog materijala. U taj se posao uklapaju i naši dosadašnji teološko-pastoralni tečajevi u Zagrebu, a napose ovaj skori teološki tečaj u veljači 1966, na kojem će se, među ostalim, **studijski pristupiti** najvažnijem koncilskom dokumentu o Crkvi.

Kraj tolikog procvata specifičkih i specijaliziranih studija došli smo u stadij kad treba da i u općoj metodologiji dođemo do novih i viših spoznaja i da konačno iz specijalnosti, zajednički i udruženo, konvergentno prijedemo k novoj izgradnji sistema. I tu se, kao u općoj koncilskoj obnovi Crkve, treba vratiti k izvorima. Oni su u teologiji mnogostruki: svetopisamski, patristički, skolastički, crkveno-učiteljski itd. I u teologiji je, kao u Crkvi uopće, potreban dijalog. Bez dijaloga stručnjaka u različitim pitanjima teologije nema uzajamnog obogaćenja, nema napretka cijelog sistema. Svaki je sam za sebe osuđen da ostane zatvoren, na pola puta, jednostran, nedovršen. Teolozi su upućeni jedni na druge, treba da se upoznajaju, međusobno priznaju, uzajamno obogate, isprave, upotpune, dovrše. Nijedna teološka grana nije sebi dostatna. Nijedna drugoj ne može nametati svojih zaključaka. Ali svaka treba da od druge posuđuje, uči, svoje znanje provjerava. Samo tako će svaka za sebe i sve zajedno pridonijeti novoj izgradnji cjeline.

Koncil ne može ostati nedogođen. Istina, neće se svuda jednako i istovremeno dogoditi. Gdje se prije dogodi, prije će uroditi plodovima. Crkva je živi organizam. Unutar te životne struje nalazi se, funkcionalno ugrađena, i teologija. I ona odražava život Crkve. A život je u regeneraciji, progresu. To smo naučili u S. Domingu.

Dr B. Duda